

TRATATUL DE PACE DE LA BUCUREȘTI

13.VII/28.VIII.1913

Pentru istoria patriei noastre, investigarea raporturilor sale externe, în general, a celor cu statele din sud-estul Europei, în special, prezintă o maximă importanță. Evoluția acestor relații nu a fost liniară, uniformă, ea cunoscînd, uneori, și momente de încordare. Dar caracteristic politicii externe românești a fost dorința de menținere și dezvoltare a colaborării cu toate popoarele din zonă, sprijinul acordat luptei forțelor democratice și revoluționare în realizarea idealurilor lor nobile de propășire și independență națională. Această politică izvoara din interesele comune de conviețuire și conlucrare ale acestor popoare, aflate mereu în sfera de interes și sub presiunea marilor puteri. „Experiența istoriei, afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu, a învățat popoarele din Balcani, care în trecut au fost folosite de puterile imperialiste ca pioni de manevră în politica lor de dominație și acaparare, că interesele lor sînt legate de stabilirea unor relații de înțelegere și bună vecinătate în această parte a lumii.”¹

Tratatul de pace, semnat la București în iulie—august 1913, oferă posibilitatea cunoașterii unui moment important în evoluția raporturilor dintre statele sud-est europene și a implicațiilor lui în relațiile internaționale din ajunul primului război mondial.

Textul ²

ARTICOLUL II

Între Regatul Bulgariei și Regatul României, vechea graniță între Dunăre și Marea Neagră este, în conformitate cu procesul-verbal încheiat de delegații militare respectivi și anexat la Protocolul No. 5 din 22 Iulie (4 August) 1913 al Conferinței din București, ratificată în modul următor :

Noua graniță va porni de la Dunăre, din sus de Turtucaia, ca să ajungă în Marea Neagră la miazăzi de Ekrene.

Între aceste două puncte externe, linia graniței va urma traseul indicat pe hărțile 1/100.000 și 1/200.000 ale statului major român și după descrierea anexată acestui articol.

E hotărît înțeles că Bulgaria va dărîma, cel mai tirziu într-un răstimp de doi ani, lucrările fortificațiunilor existente și nu va construi altele la Rusciuk,

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, E.P., București, 1968, p. 581.

² *Cartea Verde. Documente diplomatice: Evenimentele din Peninsula Balcanică: Acțiunea României: septembrie 1912—august 1913*, Editura Inst. de Arte Grafice și Editura Minerva, București, 1913, p. 261—269.

la Sumla, în părțile intermediare, și într-o zonă de douăzeci kilometri împrejurul Balcicului.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două Părți contractante, în număr egal din ambele părți, va fi însărcinată ca, în 15 zile care vor urma după semnarea acestui Tractat, să execute la fața locului traseul noiei granițe, conform stipulațiunilor precedente. Această comisiune va prezida la împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari pînă acum au aparținut în comun județelor, comunelor sau comunităților de locuitori despărțiți prin noua linie de graniță. În caz de neînțelegere asupra traseului și asupra măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru, a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu va fi considerată ca definitivă.

ARTICOLUL III

Între Regatul Bulgariei și Regatul Serbiei, granița va urma, conform procesului-verbal încheiat de către delegații militari respectivi și anexat la Protocolul nr. 9 din 25 iulie (7 august) 1913 al Conferinței din București, următorul traseu :

Linia de graniță va pleca de la vechea graniță, din culmea Patarica, va urma vechea graniță turco-bulgară și linia de despărțire între Vardar și Struma, cu excepțiunea ca adîncă vale a Strumiței să rămînă pe teritoriul sîrb ; ea va merge pînă la muntele Belasica, unde se va împreuna cu granița bulgaro-greacă. O descripție detaliată a acestei graniți și traseul pe harta 1/200.000 a statului major austriac, sunt anexate articolului de față.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două părți contractante, în număr egal din ambele Părți, va fi însărcinată în cele 15 zile care vor urma de la semnarea acestui Tractat, să execute pe teren traseul noiei granițe conform stipulațiunilor precedente.

Această comisiune va prezida la împărțirea proprietăților mobiliare și capitalurilor cari pînă acum au aparținut în comun Județelor, comunelor sau comunităților locuitorilor despărțiți de noua graniță. În caz de neînțelegere asupra traseului și măsurilor de execuție, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu, să fie considerată ca definitivă.

ARTICOLUL V

Între Regatul Greciei și Regatul Bulgariei, granița va urma conform procesului-verbal încheiat de către delegații militari respectivi și anexat la Protocolul nr. 9 din 25 iulie (7 august 1913) al Conferinței din București, următorul traseu :

Linia de graniță va pleca de la noua graniță bulgaro-sîrbă pe creasta Belasica planina pentru a ajunge la vărsarea Mestei în Marea Egee.

Între aceste două puncte externe, linia de graniță va urma traseul arătat pe harta 1/200.000 a statului major austriac și după descrierea anexată articolului de față.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două Părți contractante, în număr egal din ambele Părți, va fi însărcinată, în cele 15 zile cari vor

urma de la semnarea acestui Tractat, să execute pe teren trasul graniței, conform stipulațiunilor precedente.

Această comisiune va prezida împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari pînă acum au aparținut în comun județelor, comunelor sau comunităților locuitorilor despărțiți de noua graniță. În caz de neînțelegere asupra traseului și măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu, să fie considerată ca definitivă.

Rămîne bineînțeles că Bulgaria chiar de acum renunță la orice pretențiune asupra insulei Creta.

Comentariu istoric

Începutul secolului XX găsea popoarele din Balcani în plin proces obiectiv de formare de state unitare și *independente*³. Obstacolul principal în fața acestui fenomen continua să fie, și după revoluția „Junilor turci”, imperiul otoman. Căci, scrie Nicolae Iorga, junii turci au rămas și ei la concepția după care „fiecare poate să rămînă grec, sirb, bulgar, aromân, bun reprezentant al acestor națiuni, bun frate cu ceilalți, dar în același timp otoman desăvîrșit”⁴, deci menținerea integrității imperiului, nimic despre recunoașterea drepturilor la libertate a altor popoare asupraite.

Dar integritatea imperiului, de mult subminată de profunde contradicții economice, sociale și politice interne, a avut de suportat acum noi și grave înfringeri politice și militare (1908, 1911), ceea ce a fost apreciat ca moment favorabil unei acțiuni concertate pentru scuturarea asupraii otomane și eliberarea conaționalilor lor, de conducătorii politici din Balcani, în anul 1912.

România și-a precizat poziția față de intențiile amintite mai sus, încă înainte de declanșarea primului război balcanic, răspunzînd solicitărilor venite, în acest sens, atît din partea Turciei cît și a unor state balcanice. Foarte precis și clar a formulat Titu Maiorescu, premierul român, atît cauzele care determinau păstrarea neutralității României cît și condiționarea ei de evoluția situației din Balcani: „România nu poate uita că ea însăși și-a cîștigat independența în lupta contra turcilor și că, prin urmare, dacă Bulgarii, Sirbii, Grecii, creștini ortodocși ca și noi, vor să lupte pentru îmbunătățirea soartei conaționalilor lor de sub stăpînirea turcească, România va păstra o strictă neutralitate, întrucît nu va fi vorba de schimbări teritoriale⁵. Neutralitatea atentă și condiționată de menținerea statu-quo-ului teritorial în Balcani, adoptată de România, a fost apreciată pozitiv și de cei interesați, premierul bulgar, Ghesov, calificînd-o drept „strălucită” și ca o nouă dovadă de „sentimente bune și amicale”⁶.

Poziția politică fermă a României a fost apreciată ca atare și în unele cancelarii europene. De pildă, Ministrul Afacerilor străine al Franței, Pichon, re-

³ V. I. Lenin, *Opere complete*, ed. a II-a, vol. 25, E.P., București, 1964, p. 291.

⁴ Nicolae Iorga, *Ce înseamnă popoare balcanice*, Tip. „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1916, p. 57.

⁵ *Cartea Verde*, p. 5.

⁶ *Ibidem*, p. 7.

cunoștea „imensul serviciu pe care România l-a adus Europei contribuind la localizarea războiului și înlăturind pericolul unei conflagrațiuni generale”⁷.

Împotriva dorinței României de păstrare a statu-quo-ului și implicit a păcii și înțelegerii între statele balcanice victorioase împotriva imperiului otoman, desfășurarea evenimentelor a luat un alt curs, silind România să iasă din neutralitate, așa cum de fapt făcuse cunoscut anterior. Intervenția României, în cel de-al doilea război balcanic, exprima nu atât contradicții de neîmpăcat cu Bulgaria, cât, mai ales, o atitudine deschisă împotriva imperiului austro-ungar, care instiga Bulgaria împotriva Serbiei, evidența unei noi orientări în politica externă românească, de îndepărtare de Austro-Ungaria⁸.

Alegerea Bucureștiului ca loc de desfășurare a tratatelor, încheierii păcii și semnării Tratatului, a fost și ea o expresie a creșterii prestigiului și influenței politice a României, și, totodată, o manifestare a respingerii amestecului marilor puteri în reglementarea situației din zonă. Organizarea, modul de desfășurare, „repeziciunea cu care, într-un scurt interval de opt zile, guvernul român a reușit să producă încheierea unui Tratat de pace”, ca și „moderațiunea cu care a fixat propriile ei cereri” (EN. — Romania) au fost apreciate în cancelariile și presa occidentală⁹.

Indicații metodice

Având în vedere complexitatea relațiilor internaționale de la începutul secolului al douăzecilea, complicarea lor prin agravarea contradicțiilor dintre marile puteri pentru reîmpărțirea zonelor de influență, pe de o parte, prin creșterea luptei pentru independență, formarea sau întregirea națională, pe de altă parte, folosirea documentului prezentat rămîne o necesitate reală. El înlesnește cunoașterea și înțelegerea atât a momentului și contextului în care a fost adoptat cât și a evoluției evenimentelor ulterioare în care s-au implicat statele din această regiune a Europei.

Documentul poate fi folosit pentru întregirea cunoștințelor privind coordonatele politicii externe a României în care realizarea statului național unitar se constituia ca obiectiv fundamental al luptei întregului popor.

EMA NASTOVICI

Indicații bibliografice

- Cartea Verde. Documente diplomatice: Evenimentele din Peninsula Balcanică. Acțiunea României: septembrie 1912 — august 1913.* Editura Institutului de Arte Grafice și Editura „Minerva”, București, 1913.
- NICOLAE TITULESCU, *Discursuri*, Ed. Științifică, București, 1967, Poziția României față de evenimentele din Balcani, 1912—1913, p. 85—112.
- ELIZA CAMPUS, *Din politica externă a României. 1913—1937*, Editura Politică, București, 1980.

⁷ *Ibidem*, p. 144.

⁸ Vezi Eliza Campus, *Din politica externă a României, 1913—1947*, E.P., București, 1980, p. 20.

⁹ *Cartea Verde*, p. 252, 253, 256.